

HANS-OTTO-THEATER POTSDAMISSA

Markku Rainer Peltonen, arkkitehti SAFA

1

1, 2

Teatterin runko ja rakenteet on tehty paikalla valettuna betonista. Muottijärjestelmänä on käytetty Peri-muotteja. Betoniset pinnat on sisätiloissa värjätty punaiseksi. Betonikatosten pinta-alat ovat 600, 700 ja 1000 neliometriä. Kaksi alinta katosta menevät teatterin sisään.

Berliinin kupeessa sijaitseva historiallinen Potsdam, aikaisemmin preussilaisten kuninkaiden residenssi-kaupunki ja tänään Brandenburgin liittovaltion pääkaupunki, on saanut vihdoin jo vuosikymmeniä kaivatun ja kaavailun uuden teatterinsa. Sen ovat suunnitelleet maailmankuulu arkkitehti *Gottfried Böhm* ja hänen poikansa *Paul Böhm*. Teatteri on samalla uusi arkkitehtuurinen maamerkki Potsdamissa, jossa mielenkiintoista ja korkeatasoista rakennustaidetta on viljelty huolella jo satoja vuosia.

YLI 60 VUODEN PROJEKTI

Potsdamin teatteri tuhoutui toisessa maailmansodassa. Sen suunnittelu- ja uudelleen rakentaminen on kestänyt jo yli 60 vuotta. Sodan jälkeen väliaikaisissa tiloissa toimintansa aloittanut teatteri sai nimensä vuonna 1900 syntyneen näyttelijän *Hans Otton* mukaan. Natsit kiduttivat Hans Otton kuoliaaksi jo vuonna 1933. Vielä DDR:n loppuvaiheessa 1980-luvulla alettiin rakentaa uutta teatteria kaupungin keskustassa Alte Marktilla, jossa aikaisemmin oli muun muassa Potsdamin vanha linna ja vieläkin on *Karl Friedrich Schinkelin* suunnittelema suurikokoinen kirkko.

Muurin avauduttua 1989 ja uusien tuulten saavutettua myös Potsdamin, päätettiin rakennustyöt keskeyttää ja purkaa jo rakenteilla oleva teatteri, koska se poliitikkojen mielestä ei enää olisi vastannut ajan vaatimuksia. Tilalle rakennettiin väliaikainen metallinen "peltipurkiksi" nimetty teatteri, joka toimi aina Böhmin suunnitelman uuden teatterin valmistumiseen saakka.

Nykyiseksi teatterin paikaksi valittiin Schiffbauergasse-alue, joka on lähellä vesistöä, Tiefer See järveä, ja lähempänä Berliinin rajalla sijaitsevaa siltaa, Glienicker Brückeniä, jossa vielä 1980-luvulla Yhdysvallat ja Neuvostoliitto vaihtoivat vangitsemiaan vieraanvallan agenteja ja vakoilijoita. Schiffbauergasse sijaitsee myös lähellä vuonna 1945 pidettyä Potsdamin konferenssin pitopaikkaa Cecilienhof-linnaa, jossa *Churchill*, *Truman* ja *Stalin* määrittivät mm. Saksan uudet rajat.

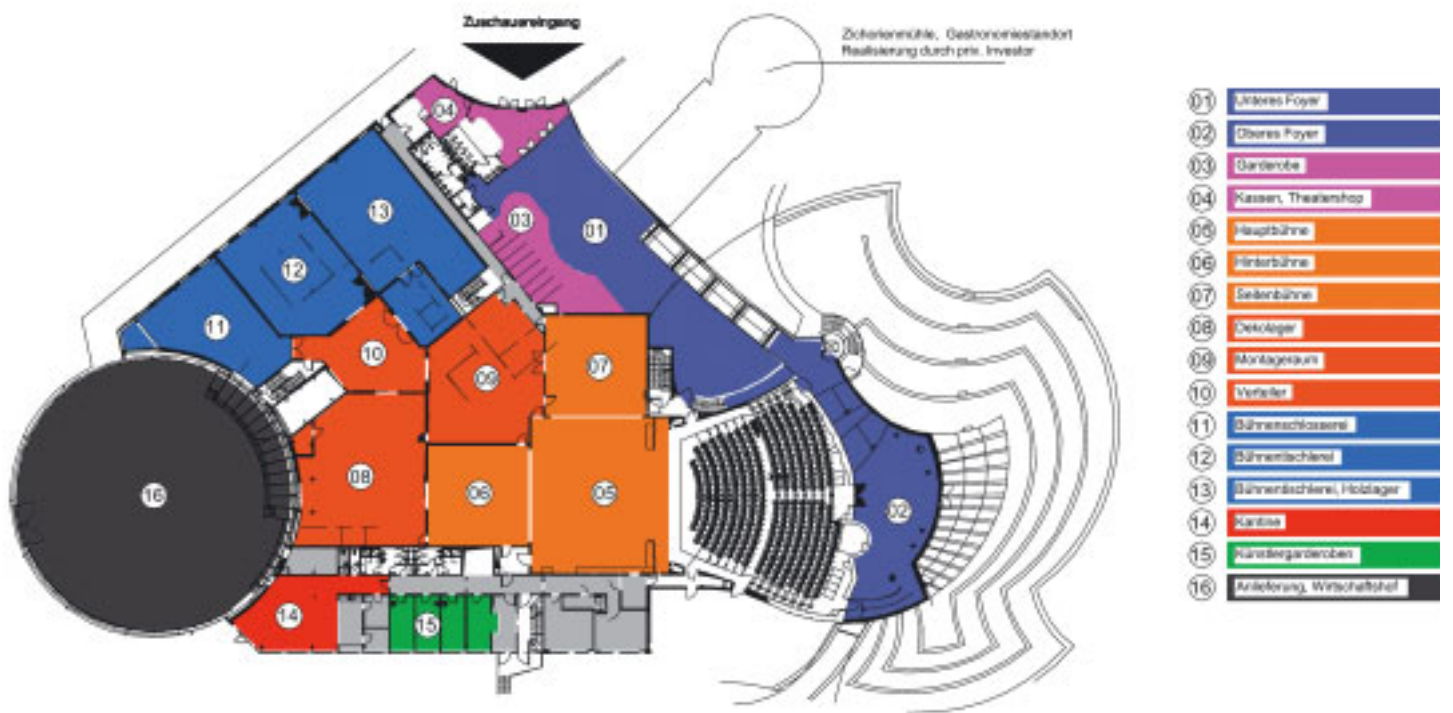
Schiffbauergasse oli aikaisemmin teollisuus- ja sotilasaluetta, kunnes puna-armeijan joukot lähtivät sieltä pois. Siellä oli kasarmirakennusten lisäksi mm. kaasulaitos ja koksitehdas ja muita teollisia rakennuksia, jotka 1990-luvulla muutettiin vähitellen erilaisiksi kulttuuritilaisuuksien pitopaikoiksi.

2, 3
Hans-Otto-Theater jouduttiin sijoittamaan ahtaalle tontille suojeltujen vanhan myllyrakennuksen ja kaasusäiliön väliin. Teatterin sijaitsee Schiffbauergasse-alueella, joka on lähellä vesistöä, Tiefer See järveä.

4

5
Pohjapiirros

6

PRITZKER-PALKITTU SUUNNITTELIJA

Gottfried Böhm on ainoa saksalainen arkkitehti, jolle on myönnetty "arkkitehtuurin Nobeliksi" sanottu Pritzker-palkinto. Gottfried kuuluu kuuluisaan kölniläiseen arkkitehtuuriperheeseen ja sukuun. Hänen isänsä *Dominikus Böhm* oli maineikas kirkkoarkkitehti. Gottfriedin vaimo *Elisabeth* on myös arkkitehti. Heidän poikansa *Stephan, Peter ja Paul* ovat myös arkkitehteja. Poika *Marcus* on puolestaan geologi ja kuvataiteilija.

*Gottfried Böhm*in suunnittelemat rakennukset ovat yksilöllisiä ja lähestyvät usein veistostaidetta. Muotorikkaiden teosten päärakennusmateriaalina on yleensä betoni, joka on osattu taitavasti yhdistää mm. metallipintoihin ja lasiin.

SUOJELTUIJEN RAKENNUSTEN VÄLISSÄ

Böhmien suunnittelema Hans-Otto-Theater jouduttiin sijoittamaan ahtaalle tontille suojeltujen vanhan myllyrakennuksen ja kaasusäiliön väliin. Schiffbauergassella tultaessa sisään pääsisäänkäynnin kautta uuteen teatteriin heti oikealla puolella ovat lipunmyynti ja teatterin myymälä, seuraavana on alempi lämpiö, jossa on vaatesäilytys. Sieltä nousee vasemmalta puolelta portaita pitkin ylempään lämpiöön. Samalla avautuu lasiseinien läpi näköala luontoon ja ympäröivään vesistöön. Ylälämpöistä laskeudutaan itse teatterin 470-paikkaiseen katsomoon. Istuinrivejä voidaan laskea ja nostaa jopa näyttösten aikana.

Itse näyttämö koostuu kolmesta osasta: päänäyttämöstä, jonka yläpuolella on korkea ja tilava kulisitorni sekä sivu- ja takanäyttämöstä. Näyttämö saadaan avattua aina rakennuksen toisella puolella

7

4

Punaiseksi värjätyt betonista valetut katokset kurottautuvat järvelle päin.

6

Ylälämpöistä avautuu lasiseinien läpi näköala luontoon ja ympäröivään vesistöön. Sisätilojen pinnat ovat myös betonia. Saumattomissa betonilattioissa on käytetty värillistä massaa.

7

Katosten paikallavaletut betonipinnat luovat tunnelmaa. Betonipinnat ovat onnistuneet hyvin.

7

8

9

8
Marcus Böhm on suunnitellut punamustat maalaukset vanhan kaasusäiliön seinämiin. Kaasusäiliön seinämien sisällä on teatterin huoltopiha.

9
 Lämpöihin laskeudutaan portaita pitkin. Raakabetonipinnat luovat tunnelmaa myös sisätiloissa.

10
 Näyttämö koostuu kolmesta osasta: päänäyttämöstä, jonka yläpuolella on korkea ja tilava kulisstorni sekä sivu- ja takanäyttämöstä.

10

sijaitsevaan kaasusäiliön seinistä muodostuvaan huoltopihaan asti. Näin näyttämölle saadaan tarvittaessa harvinaisen mittava syvyys.

Entisen kaasusäiliön seinämien sisällä olevalta huoltopihalta pääsee kullissien takaisiin tiloihin ja verstaisiin. Marcus Böhm on suunnitellut punamustat maalaukset säiliön seinämiin, jotta vanhat rakennelmat sulautuisivat paremmin teatterin uudisrakennukseen. Rakennuksen sivustoille ylempiin kerroksiin on tehty mm. toimistotiloja ja taiteilijoiden pukeutumistilat, joista on erinomainen yhteys näyttämölle. Itse teatterisaliin saadaan tarvittaessa luonnonvaloa lasiseinien kautta, kun tilaa käytetään esimerkiksi kongressien pitopaikkana.

PUNAISTA RAAKABETONIA

Teatterin erikoisuutena on kolme punaiseksi värjättyä raakabetonista tehtyä ohutta kaartuvaa kattoa/katosta, jotka kurottautuvat rakennuksesta ulospäin avautuvaa luontoa ja vesistöä kohti. Katosten pinta-alat ovat 600, 700 ja 1000 neliometriä. Kaksi alinta katosta menevät teatterin sisään ja toimivat muun muassa teknisiä tarpeita varten, kuten valaisemien ripustuspaikkoina. Ylin osa, teatterin katto, jouduttiin käsittelemään jälkikäsitteilyaineella, joka suojaa sitä veden liiallista haihtumista vastaan. Betonia tarvittiin katoksiin noin 800 kuutiometriä. Ennen lopullista katosten valamista tehtiin ensin 60 neliometrin kokoisia koekenttiä, joissa testattiin betonin riittävä korkealaatuus.

Gottfried Böhmin ja hänen poikansa Paulin luoma Potsdamin uusi teatteri on herättänyt jo kansainvälistä mielenkiintoa ja huomiota ei ainoastaan sen vuoksi, että se on uskaltanut ottaa ohjelmistoonsa *Ajatollah Khomeinilta* kuoleman tuomion saaneen *Salman Rushdien* Saatanalliset säkeet

vaan myös arkkitehtuurinsa ansiosta. Rakennus houkuttelee sekä lukuisia berliiniläisiä että Berliinin kävijöitä ylittämään Glienicker Brückenin Potsdamin puolelle. Samalla uusi teatteri on suuri voitto huomattavimmaksi kulttuuripaikaksi havittelevalle Brandenburgin pääkaupungille Potsdamille.

HANS-OTTO THEATER, POTSDAM

Rakennusaika:	elokuu 2003 - lokakuu 2004
Käyttöönotto:	syyskuu 2006
Tilavuus:	48 500 m ³
Bruttoala:	8 900 m ²
Rakennuttaja:	Potsdamin kaupunki, Bateg Ingenieurbau GmbH
Arkkitehti:	Architekturbüro Böhm, Köln-Marienburg
Kokonaiskustannukset:	noin 25 Milj. euroa
Perustukset:	porapaaluperustus
Betonilaatu:	vaativissa osissa K45
Runko:	teräsbetonirakenteet, välipohjissa kuorilaattarakenne
Muuttijärjestelmä:	Peri, lisätietoja: www.peri.de
Betonipinnat:	osittain puhdasvalupintoja (Sichtbetonqualität)

Erityisvaatimukset: Kaarevien kattojen kaltevuudet 45 asteesta 70 asteeseen. Kuorityyppinen jännitetty betoninen vesikattorakenne sali- ja aulatilojen päällä. Palmun lehtiä muistuttavien ulokkeiden pituus noin 7 metriä. Rakenteen paksuus 70 - 400mm.

HANS-OTTO-THEATER IN POTSDAM

The historical town of Potsdam close to Berlin, previously the residential town of Prussian kings and nowadays the capital of the state of Brandenburg has finally got a new theatre, after decades of waiting and planning. The theatre was designed by the globally acknowledged architect Gottfried Böhm and his son Paul Böhm. The theatre is also the new architectural landmark of Potsdam, where interesting construction art of the highest quality has been cultivated for hundreds of years.

The theatre of Potsdam was destroyed in World War II. The planning and rebuilding process has already taken more than sixty years. The new theatre is located in the Schiffbauergasse area near Lake Tiefer See and closer to the border bridge of Berlin, the Glienicker Brücken. Schiffbauergasse used to be an industrial and military estate with e.g. barracks, until the troops of the red army vacated the area.

The Hans-Otto-Theater designed by the Böhms had to be placed on a small plot between two old protected structures, a mill and a gas tank. The surrounding nature and waterways can be admired through glass walls when climbing up onto the top foyer. The seat rows of the theatre, which seats a total of 470 spectators, can be raised and lowered even during performances.

The actual stage consists of three parts and it can be opened up all the way to the maintenance courtyard on the other side of the building, enclosed by the walls of the gas tank. The backstage areas and the workshops can be accessed from this maintenance courtyard. Marcus Böhm design new black-and-red paintings on the tank walls to adapt the old structures to the new theatre building.

The theatre is characterised by three slim arching roofs/canopies, made from cement grout dyed in red. They reach out from the building toward the surrounding nature and waterways.